

Seksualpolitik for Sletten Skole 2012/2013

Seksualitet – en definition

Seksualitet er en integreret del af ethvert menneskes personlighed. Den er et basalt behov og aspekt af det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet.

Seksualitet er ikke synonym med samleje. Det handler ikke om, hvorvidt vi har orgasme eller ej og endelig er det ikke summen af vort erotiske liv. Dette kan være en del af vores seksualitet, men behøver ikke at være det.

Seksualitet er så meget mere. Det er hvad der driver os til at søge efter kærlighed, varme og intimitet. Den bliver udtrykt i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er lige så meget dette at være sensuel som at være seksuel.

Seksualitet har indflydelse på vores tanker, følelser, handlinger og samhandlinger – og derved på vores mentale og fysiske helse. Og da helse er en fundamental menneskeret, så må også seksuel helse være en basal menneskeret (WHO-1986).

Undervisningsministeriets fællesmål 2009: - Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab

Sletten Skole skal leve op til de målsætninger, som Undervisningsministeriet har beskrevet i "Fælles mål 2009, Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab" (fremover Fælles mål SSF).

I faghæftets formål står:

Stk. 1: - eleverne tilegner sig indsigt i vilkår og værdier, der påvirker sundhed, seksualitet og familieliv. Eleverne skal opnå forståelse af den betydning seksualitet og familieliv har for sundhed, samt samspillet mellem sundhed og miljø.

Stk. 2: - undervisningen skal knyttes til elevernes egne oplevelser, erfaringer og begreber for at medvirke til udvikling af engagement, selvtillid og livsglæde samt støtte den enkelte i udvikling af egen identitet i samspil med andre.

Stk. 3: - Undervisningen skal i enhver henseende bidrage til, at eleverne udvikler forudsætninger for at de i fællesskab med andre og hver for sig kan tage kritisk stilling og handle for at fremme egen og andres sundhed.

Fælles mål SSF er delt ind i trinmål for 3., 6., og 9. klasse, hvor den beskriver hvilke kundskaber og færdigheder eleverne skal have tilegnet sig efter de tre klassetrin. For at komme godt i gang med undervisningen kan man eventuelt dele undervisningen op i temaer. En opdeling i temaer kan gøre det nemmere at overskue, om man har været rundt omkring de forskellige emner i Fælles mål SSF.

0.-3. klasse

Trinmål for 0. – 3. klasse lyder bl.a. således:

- Lytte til egen krop og dens reaktioner
- Fortælle om drenge- og pigeroller
- Fortælle om egne grænser og acceptere andres grænser
- Fortælle om, hvad der gør børn og voksne glade og kede af det
- Samtale om betydningen af omsorg og nære relationer

4.-6. klasse

Trinmål for 4.-6. klasse lyder bl.a. således:

- Kende til fysiske og psykiske forandringer i forbindelse med puberteten
- Diskutere kønsrollers betydning for egen udvikling og klassens sociale miljø
- Aflæse og begrunde følelsesmæssige reaktioner
- Sammenligne forskellige former for bolig- og familieformer
- Vurdere egne og andres positive og negative deltagelse i sociale netværk
- Fortælle om de mest udbredte kønssygdomme

7.-9. klasse

Trinmål for 7.-9. klasse lyder bl.a. således:

- Beskrive fysiske og psykiske faktorer og diskutere deres samspil og indvirkning på sundhed og seksualitet
- Forstå og forholde sig til sociale og samfundsmæssige påvirkninger af identitet, kønsroller og seksualitet, herunder betydningen af kulturelle normer, medier og venner
- Gøre rede for, hvordan følelser og kærlighed har betydning for sundhed, seksualitet og familieliv
- Diskutere sundhed, seksualitet og familieliv i historisk, globale og internationale perspektiver
- Diskutere, hvordan negative konsekvenser af seksualitet kan undgås

Inspiration til undervisning

Emner

Det er meget individuelt fra klasse til klasse og elev til elev, hvilke emner de er motiveret for at arbejde med. Derfor er der samlet en palet med emner til alle elever og niveauer således, at man som fagperson kan danne sig et overblik over de emner, der sandsynligvis vil blive relevante for eleverne gennem deres skoleforløb.

Fagligt stof/fakta: Kropsbevidsthed, kønsforståelse, seksygdomme, præventionsmidler, anatomi, pubertet, graviditet, forplantning, abort, hygiejne, myter.

Følelser og tanker: Venner, familie, kærester, kønsroller, stemnings aflæsning, omsorg, sex, seksualitet, onani, orgasme, første gang, forelskelse, lyst, fantasi, porno, erogene zoner, seksuel lavalder, grænsesætning (at sige "JA" og "NEJ"), myter

Emner efter klassetrin:

De relevante emner for seksualundervisning er nedenfor opdelt på klassetrin som en hjælp til at fagpersoner bedre kan få et billede af, hvilke emner de unge oftest er interesserede i/der er mest relevante på de forskellige klassetrin. Det skal her understreges, at der kan være stor forskel på de enkelte klasser, således underviseren i det enkelte tilfælde selv må vurdere klassens/elevernes niveau og interessefelter og planlægge undervisningen ud fra dette.

0.- 2. klasse:

Fagligt stof/fakta: kropsbevidsthed, hygiejne, kønsforståelse, forplantning.

Følelser og tanker: venner, familie, kønsroller (dreng-pige), grænsesætning, stemningsafslæsning, omsorg.

3.-4. klasse

Fagligt stof/fakta: kropsbevidsthed, hygiejne, kønsforståelse, forplantning.

Følelser og tanker: venner, familie, kønsroller(dreng-pige), grænsesætning, stemningsafslæsning, omsorg.

5.-6. klasse:

Fagligt stof/fakta: kropsbevidsthed, hygiejne, kønsforståelse, forplantning.

Følelser og tanker: venner, familie, kønsroller, grænsesætning, kærester, seksualitet.

7.klasse

Fagligt stof/fakta: pubertet, menstruation, prævention, seksygdomme, hygiejne.

Følelser og tanker: Kærester, første gang, lyst, seksualitet, onani, seksuel lavalder, grænsesætning, kønsroller.

8. klasse:

Fagligt stof/fakta: pubertet, menstruation, graviditet, prævention, seksygdomme, anatomi, hygiejne.

Følelser og tanker: kærester, forelskelse, første gang, lyst, fantasi, onani, orgasme, sex, seksualitet, erogene zoner, porno (kort), seksuel lavalder, grænsesætning, kønsroller, myter.

9. klasse:

Fagligt stof/fakta: pubertet, menstruation, graviditet, abort, prævention, seks sygdomme, anatomi, hygiejne.

Følelser og tanker: kærester, forelskelse, første/ anden/tredje gang lyst fantasi, onani, orgasme, sex, seksualitet, erogene zoner, porno, seksuel lavalder, grænsesætning, kønsroller, myter.

Faglig inspiration

Som inspiration til, hvad de enkelte emner kan indeholde, og hvilke spørgsmål, man med fordel kan stille eleverne, er de enkelte emner oplistet nedenfor med forklaringer og spørgsmål tilkøbet.

Kønsforståelse

- Hvad er en dreng/pige?
- Hvordan kan man se forskel på kønnene?
- Hvorfor er der forskel på kønnene?

Forplantning

- Hvor kommer børnene fra?
- Hvordan laver man børn?
- Hvem kan få børn? Kan alle få børn?
- Hvad vil det sige at være gravid?
- Hvor lang tid er man normalt gravid?

Venner

- Hvad er en ven?
- Hvordan bliver man venner?
- Hvordan er man en god ven?
- Hvorfor bliver man nogen gange uvenner?
- Hvordan kan man blive gode venner, efter man har været uvenner?

Familie

- Hvad er en familie?
- Kan der være forskel på, hvordan familier ser ud?
- Hvad vil det sige, at man er i familie med nogen?

Kropsbevidsthed

- Hvad er en krop?
- Hvordan ser en krop ud/hvilke dele består den af?
- Hvordan ser min krop ud? (hårfarve, øjenfarve, hudfarve, højde, vægt)
- Hvad sker der med kroppen, når man bliver glad/sur/gal/ked af det/genert/flov/forelsket/jaloux?

Omsorg

- Hvad vil det sige, at man godt kan lide et andet menneske?
- Hvordan kan man vise andre, at man godt kan lide dem?
- Hvorfor er det rart, at andre viser, at de godt kan lide en?

Stemningsaflæsning

- Hvilke former for humør kan man være i?
- Hvordan kan man se på andre, hvilket humør de er i?
- Hvorfor er det godt at kunne aflæse andres humør?
- Kan man påvirke hinandens humør? Hvordan?

Kønsroller

- Hvilke egenskaber forbinder vi i Danmark med piger/drenge og kvinder/mænd?
- Er der nogen ting, man forventer, at piger er bedre til end drenge- og omvendt? Hvorfor?
- Er der nogen ting, som man synes, at piger gerne må gøre, men som er forkert/mærkelige, hvis drenge gør dem- og omvendt? Hvorfor?

Pubertet

- Kroppens forandringer – udvikling af kønshår, behåring i armhuler, skæg, stemmeleje, bryster, menstruation, sædafgang, humørsvingninger.

Anatomi

- Funktionen af æggeleder, æggestok, mødom, testikler, bitestikler, sædleder osv.

Menstruation

- Cyklus, hvordan fungerer den? (varighed, blødning, ægløsning)
- Evt. noget om bind, tamponer

Graviditet

- Hvornår kan man blive gravid?
- Hvordan kan man blive gravid?
- Hvordan kan man undgå at blive gravid?
- Hvornår/hvordan kan man finde ud af, om man evt. er blevet gravid?

Abort

- Aldersgrænser (med og uden forældrenes samtykke)
- Hvor lang frist har man i et graviditetsforløb til at beslutte en abort?
- Medicinsk og kirurgisk abort
- Hvad skal man tænke på, når man overvejer en abort?(fysiske/psykiske mén)

Hygiejne

- Hvorfor skal man vaske hænder før man spiser/efter toiletbesøg?
- Hvordan gør man som regel, når man går i bad?
- Hvor ofte skal man gå i bad, bruge deodorant, skiftetøj?
- Hvordan vasker man sig rigtig, når man bliver voksen?

Seksuel lavalder

- Hvad er den seksuelle lavalder i Danmark og hvorfor har vi en seksuel lavalder?

Orgasme

- Hvad er en orgasme?
- Hvordan kan man få en orgasme?
- Hvilke hjælpemidler kan man bruge for at få en orgasme?

Onani

- Hvorfor onanerer man?
- Er det farligt?

- Hvor mange onanerer?
- Onanerer piger og drenge lige meget?
- Hvor må man onanere?
- Hvornår må man onanere?

Erogene zoner

- Hvad er erogene zoner?
- Hvor findes de hhv. på piger og drenge?
- Hvad kan man bruge dem til?

Kærester

- Hvorfor får man en kæreste?
- Hvad "kan" en kæreste, som en ven ikke kan?
- Hvordan får man en kæreste?
- Hvordan er man kærester?
- Er der forskel på hvorfor piger og drenge har kærester? – Spørg piger for sig og drenge for sig, lad begge køn reflektere over det andet køns udtalelser.
- Troskab – hvad betyder det for piger hhv. drenge? Illustrér f.eks. med historie/dilemma: en af mine venner var i byen med sin ven og dennes kæreste, han blev dårlig, gik hjem og så begyndte min ven at kysse med kæresten etc. Hvad ville I gøre? - fortsæt historien. Lad en gruppe fortælle og øvrige reflekterer og kommer med andre bud.
- Hvordan slår man op med en kæreste?
- Hvornår slår man op med en kæreste?

Forelskelse

- Hvad vil det sige at være forelsket?
- Hvordan ved man, at man er forelsket?
- Er det altid godt at være forelsket?
- Hvordan ved man, om den, man er forelsket i, også er forelsket i én selv?

Første gang

- Hvad er en god første gang? (evt. dele eleverne op i piger og drenge)
- Hvor?
- Med hvem?
- Hvordan?
- Hvornår?

Sex

- Hvornår må man egentlig have sex? Hvorfor?
- Hvad er sex?
- Hvorfor har man sex?
- Hvor har man sex?
- Hvad tænder piger hhv. drenge på?

Forskellige former for sex

- Nævn forskellige former for sex (forskellige stillinger) præferencer (gruppensex, oralsex osv.)
- Hvad er normalt/unormalt
- Hvad er lovligt? Hvorfor?
- Hvad er ulovligt? Hvorfor? (voldtægt, incest, pædofili osv.)

Seksualitet – homo, hetero, trans, bi

- Hvilke former for seksualitet findes der? Definér dem!
- Hvad er normalt? Hvorfor?

Lyst

- Hvad er lyst?
- Hvordan ved man, om/hvornår man har lyst til at kysse, kæle, nusse, dyrke sex?
- Hvordan kan man se på ens partner, om han/hun har lyst?
- Har man altid lyst til det samme eller ændrer ens lyst sig? Hvorfor/hvorfor ikke?

Fantasi

- Hvorfor fantaserer man?
- Hvad kan man bruge fantasien til if. sex?
- Skal man altid udleve sine seksuelle fantasier? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Skal man fortælle sin partner om sine seksuelle fantasier?

Porno

- Hvorfor ser nogen porno?
- Hvad er godt ved porno?
- Hvad er det negative ved porno?
- Hvilken indflydelse tror I, at porno har på unges seksualitet?
- Er der forskel på den måde drenge og piger bruger porno på?
- Hvor mange ser porno?

Grænsesætning

- Hvor tæt må/kan man fysisk komme på et andet menneske uden at overskride den andens intimsfære? (fremmede, bekendte, venner, familie, kærester)
- Hvad kan man gøre, hvis en anden person kommer for tæt på? (kropsligt, verbalt)
- Hvordan siger man ja til sex?
- Er det ok at sige nej til sex med en kæreste?
- Hvordan får man sagt, at man kun vil dyrke sex med kondom?
- Hvordan ved man, hvad man gerne vil/ikke vil if. Sex?

Seksuelt overgreb

- Hvad er et seksuelt overgreb?
- Hvordan kan man undgå et seksuelt overgreb?
- Hvordan siger man nej til et overgreb?
- Hvad skal man gøre, hvis man har været udsat for et overgreb?
- Hvem skal man snakke med?
- Hvem kan man snakke med?
- Hvem kan hjælpe?
- Hvordan kan man undgå selv at begå overgreb?

Symptomer på seksuelle overgreb

På dette område er der ingen "facitliste". Mange af de adfærdsmæssige symptomer, mennesker udviser efter at have været udsat for et seksuelt overgreb, er identiske med de symptomer mennesker udviser ved anden mistrivsel. Også nogle medicinske påvirkninger kan give lignende symptomer, ligesom visse hjernedysfunktioner kan give et eller flere af de samme symptomer.

Hvis barnet / den unge udviser et eller flere af de oplyste symptomer, er adfærdsændringen altså i sig selv ikke et "bevis" på, at et seksuelt overgreb har fundet sted, men en mistanke kan bestyrkes, hvis flere af de nævnte symptomer udvises.

Psykiske tegn på seksuelle overgreb:

- Ændret personlighed eller adfærd. Barnet / den unge gør og siger ting, som han/hun ikke plejer
- Lav selvfølelse. Barnet / den unge mister troen på sig selv og bliver meget usikker og selvudslettende
- Depression. Barnet / den unge bliver indadvendt og ulykkelig
- Angst. Barnet / den unge udviser angst.
- Tilbagetrækning. Barnet / den unge mister kontakt med vennerne eller holder op med at gå ud
- Søvnløshed. Barnet / den unge kan ikke falde i søvn, sover dårligt eller har mareridt
- Spiseforstyrrelser. Barnet / den unge spiser ikke eller kun meget lidt, ligesom det modsatte - at spise usædvanligt meget - kan være tilfældet
- Tab af færdigheder eller forringet funktionsniveau. Barnet / den unge kan ikke længere gøre ting, som han/hun kunne tidligere
- Tab eller forringelse af taleevne. Barnet / den unge kan ikke huske ord, han/hun plejer at kunne, eller der opstår stammen
- Selvskadende adfærd. Barnet / den unge slår, sparker, kradser bider sig selv eller skader sig selv på andre måder
- Udadreagerende adfærd. Barnet / den unge slår, sparker, kradser eller bider andre, eller skader dem på andre måder
- Upassende seksuel opførsel eller overdreven fokus på sex. Barnet / den unge blottes sig eller rører ved sig selv foran andre og / eller overdriver seksuelle tilnærmelser til andre

Fysiske tegn på seksuelle overgreb:

- Barnet / den unge har blå mærker, sår, rifter, hævelser og andre tegn på fysisk vold
- Barnets / den unges tøj er revet i stykker eller forsvundet
- Barnet / den unge har rifter og/eller ømhed omkring kønsorganerne
- Barnet / den unge har en seksuelt overført sygdom eller er blevet gravid

På nedenstående link kan man læse nærmere om Janus Centrets "Bekymringsbarometer", som er et værktøj, der kan bruges, hvis man er i tvivl om, hvordan man skal tackle eller hvor bekymret man skal være over den adfærd et barn eller en ung udviser.

http://januscentret.dk/wp-content/uploads/Januscentret_bekymringsbarometer_online.pdf

Handleplan ved bekymring, mistanke eller konkret viden om seksuelle overgreb

Nordfyns Kommune har udarbejdet en Beredskabsplan til de ansatte til brug, hvis du i din arbejdsdag kommer i berøring med børn og unge, som kan være udsat for seksuelle overgreb.

Vi har valgt en form, hvor medarbejdere opfordres til at skærpe opmærksomheden yderligere på de børn, der er i mistrivsel. Det er målsætningen, at der ved at skærpe opmærksomheden på denne gruppe børn vil kunne ydes en tidligere, mere helhedsorienteret og koordineret indsats til børnene og deres familier.

Det er hensigten, at medarbejderne og ledelsen i Nordfyns Kommune på denne måde tør tænke seksuelle overgreb ind som en mulig årsag til den mistrivsel, de allerede ser og observerer hos de berørte børn. Vi ønsker således at henlede opmærksomheden på de overgreb, som alt for mange børn udsættes for, og som i deres karakter er smertefulde og skadelige for et barns udvikling.

Denne beredskabsplan er inddelt således, at du kan finde en præcis guide til, hvad du som henholdsvis **medarbejder** og **leder** skal foretage dig, hvis du er bekymret, har en mistanke eller har en konkret viden om, at et barn udsættes for seksuelle overgreb. Vi håber, beredskabsplanen er hjælpsom for dig, som skal anvende den som redskab, og at vi dermed sammen kan hjælpe endnu flere udsatte børn i det nordfynske område.

HVORDAN ANVENDES BEREDSKABSPLANEN:

Beredskabsplanen i Nordfyns Kommune er opdelt efter to faktorer:

- 1) Dit ansættelsesforhold. Der er udarbejdet forskellige procedurer for, hvad du skal gøre, hvis du er henholdsvis **MEDARBEJDER** eller **LEDER**.
- 2) Om du har henholdsvis en **BEKYMRING** for om et barn er udsat for seksuelle overgreb, en **MISTANKE** eller en **KONKRET VIDEN** om, at et barn udsættes for overgreb.

Beredskabsplanen anvendes som følgende: at du først slår op under dit ansættelsesforhold og dernæst under bekymring, mistanke eller konkret viden.

Bekymring – faglig observation.

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er noget med et barn eller dets familie. Her er ikke tale om, at man har en konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person. Her er heller ikke tale om bestyrket mistanke. Bekymringen alene bør derfor i første omgang føre til skærpet observation af barnet/den unge i en periode og evt. samtale med forældrene, med mindre bekymringen går på, om forældrene begår overgreb (fysisk, psykisk eller seksuelt) mod barnet/den unge. Disse sager bør man drøfte med sin leder samt med det tværfaglige distriktsteam.

Mistanke

Mistanke forstås som mere end blot en bekymring. Mistanken handler f. eks. om, at barnet/den unge har været udsat for en seksuelt grænseoverskridende adfærd fra en voksen eller fra et andet barn/en ung. Mistanken kan formuleres f. eks. på baggrund af en tidsobservation af barnet, barnets eget udsagn om hændelser, der har fundet sted eller oplysninger, man har fået på anden vis.

Konkret viden

Konkret viden om, at et konkret barn eller en ung har været udsat for en konkret handling, her et seksuelt overgreb, begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme fra udsagn fra barnet/den unge, tilståelse fra krænkeren eller fra vidner.

Det skal bemærkes, at børns udtalelser betragtes som indicier i politiets efterforskning og efterfølgende retssag. Børns udtalelser vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag om overgreb.

Hvad er et seksuelt overgreb?

Et seksuelt overgreb mod et barn er alle handlinger eller situationer, hvor en voksen eller en person over 15 år udnytter en mindreårig ved at inddrage det i seksuelle handlinger for at tilgodese egne seksuelle behov. Det defineres ved, at barnet/den unge er involveret i en seksuel aktivitet, som hun/han på grund af sin alder og udviklingsniveau ikke kan forstå og overskue konsekvenserne af og derfor ikke er i stand til at give samtykke til.

Et seksuelt overgreb er en seksuel aktivitet, som barnet ikke ønsker eller bliver presset til at deltage i. Et seksuelt overgreb kan eksempelvis finde sted hvis:

- Barnet ikke er i stand til verbalt at sige nej, men tilkendegiver fysisk, at hun eller han ikke ønsker den seksuelle kontakt.

- Barnet tvinges til at deltage i den seksuelle aktivitet med fysisk eller psykisk magt.
- Den voksne/krænkende part udnytter barnets afhængighed eller egen magtposition
- Den seksuelle kontakt er baseret på den voksnes/krænkende parts behov.
- Barnet ikke forstår betydningen af den seksuelle kontakt, selv om barnet ikke siger nej.

Et seksuelt overgreb kan være med eller uden fysisk kontakt. Et seksuelt overgreb **med fysisk kontakt** kan eksempelvis være:

- Når krænkeren kysser eller berører barnets krop eller kønsdele, har samleje (vaginalt eller analt) med barnet, eller tvinger ham eller hende til at berøre krænkerens kønsdele.

Et seksuelt overgreb **uden fysisk kontakt** kan eksempelvis være:

- Når krænkeren blottet sig for barnet, tvinger barnet til at se pornografiske billeder eller film, eller til at klæde sig af.

Børn med seksuelt grænseoverskridende adfærd

Børn under 15 år, der har en seksuelt grænseoverskridende adfærd overfor andre børn og unge under 15 år. Der kan fx være tale om seksuelle handlinger, hvor det krænkede barn føler ulyst eller føler sig kuert, mobbet eller truet i de seksuelle handlinger/aktiviteter, der foregår mellem børnene.

Medarbejder - **bekymring**

For medarbejdere der har en oplevelse af, at et barn/en ung ikke trives og noget er galt, vil fremgangsmåde være:

1. Skærpet observation af barnet/den unge i en tidsbestemt periode
2. Nedskriv observationen med tid, sted og klokkeslæt
3. Del bekymring/ny viden med kollega og leder
4. Beslut det videre forløb
  - Evt. flere observationer, hvis man stadigvæk er usikker
  - Søg sparring i distriktsteam
  - Lederen påtager sig at gå videre med bekymringen
5. Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)
6. Aftal med lederen hvordan forældrene inddrages og/eller informeres.

Medarbejder – bekymring

Medarbejder – **mistanke**

For medarbejdere der har en mistanke om, at et barn/en ung kan have været udsat for grænseoverskridende handlinger af seksuel karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, vil fremgangsmåde være:

1. Nedskriv/formuler mistanken med dine egne ord:

- Hvor var barnet, hvor var du?
- Hvilken situation så du faktisk?
- Hvad skete der videre?(f.eks. reaktioner på at barnet så dig, f.eks. reaktioner på hvad du sagde....og hvad sagde du faktisk?).
- Hvilke signaler viser barnet?

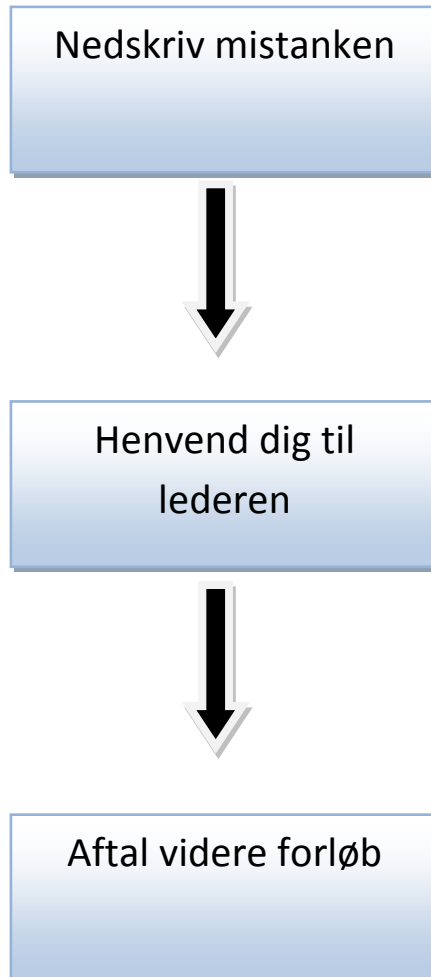
2. Tid - sted – klokkeslæt, hvorfor var du der, hvor du var?

Så har du din første nedskrivning af situationen. Den kan du få brug for, hvis situationen udvikler sig eller hvis der opstår andre episoder senere.

3. Henvend dig øjeblikkeligt til nærmeste leder, og aftal dér videre procedure.

4. Husk at hvis mistanken retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres om mistanken/underretningen.

Medarbejder - **mistanke**

Medarbejder – konkret viden

For medarbejdere der har konkret viden om at et barn/en ung er udsat for konkrete grænseoverskridende handlinger af seksuel karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, vil fremgangsmåden være:

1. Nedskriv den konkrete situation med dine egne ord:

- Tid - sted – klokkeslæt, hvorfor var du der, hvor du var?
- Hvilken situation så/hørte du faktisk?
  - Beskriv hvilken situation det var – f.eks. hvem var til stede
  - Skriv ordret ned hvad barnet/den unge siger
- Hvor var barnet, hvor var du?
- Hvad skete der videre?(f.eks. reaktioner på at barnet så dig, f.eks. reaktioner på hvad du sagde....og hvad sagde du faktisk?).
- Hvilke signaler viser barnet?

Du skal også skrive ned, hvilke spørgsmål, du har stillet til barnet ordret. Så har du din første nedskrivning af situationen. Den kan du få brug for, hvis situationen udvikler sig eller hvis der opstår andre episoder senere.

2. Henvend dig straks til din leder og aftal nærmere

- Aftal hvem der underretter de sociale myndigheder, som i Nordfyns kommune er Børne- og ungeafdelingen tlf.: 64 82 81 50
- Aftal om der umiddelbart er grundlag for en politianmeldelse, og hvem der anmelder.

3. Aftal den videre procedure internt i huset

- Hvem der informerer forældrene, medarbejdere og andre om situationen
- Husk at hvis den konkrete viden retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres.
- Aftal hvem der taler med barnet/den unge, hvis barnet/den unge kommer hos jer i morgen.
- Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)

4. Hvis det ikke er muligt at træffe en relevant leder, så kontakt politiet

- For Nordfyns kommune er det via politiet man kommer i kontakt med den sociale døgnvagt.
- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du skal anmelde en sag til politiet, kan du kontakte politiet for en drøftelse på tlf.: 114 eller 66 14 14 48. Du får herved fat i omstillingen, hvor du skal bede om kontakt til personligfarlig kriminalitet eller Lokalpoliti Odense, Voldsektion.

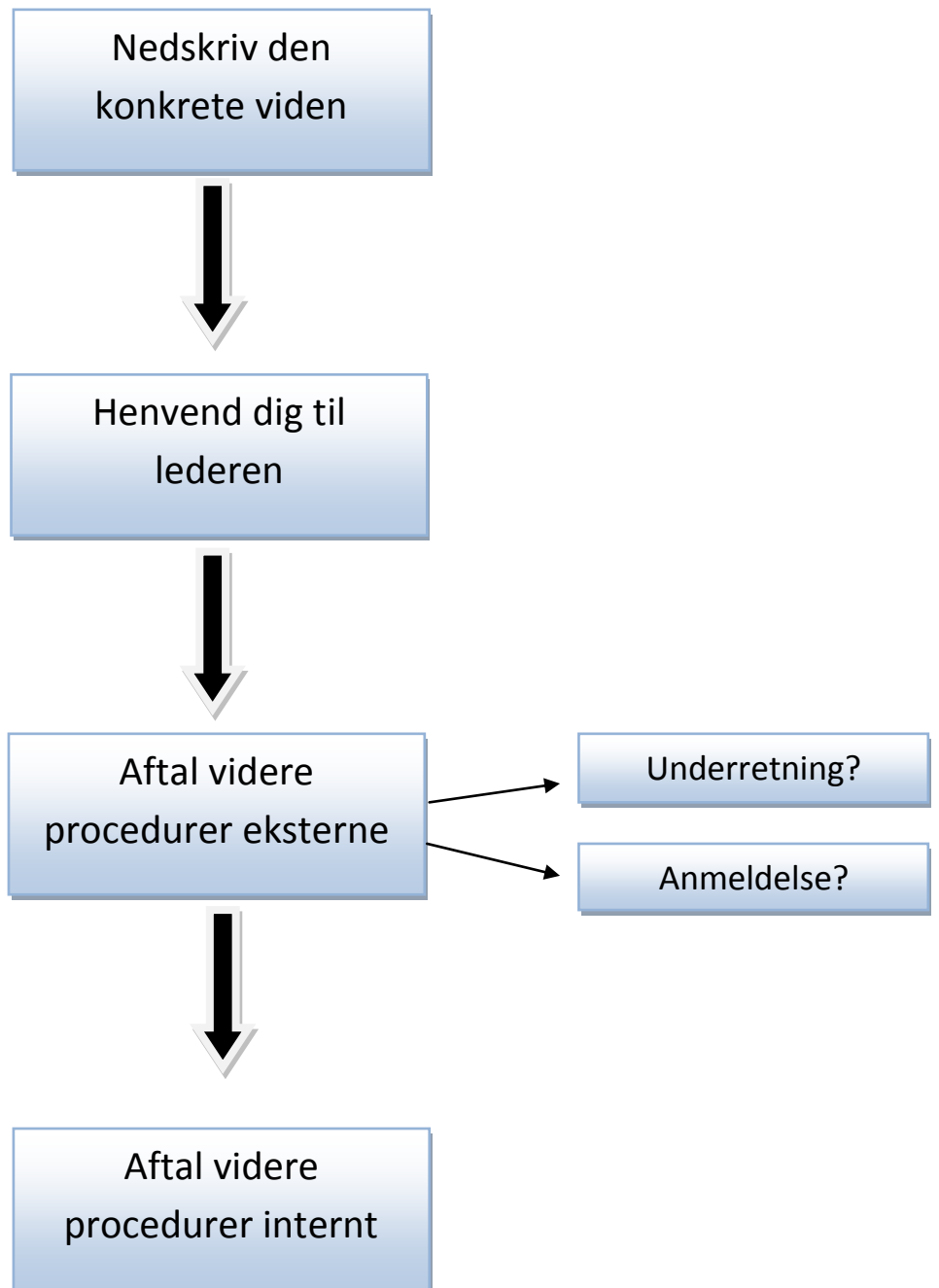
Ved underretning til Børn-og ungeafdelingen eller anmeldelse til politiet: I forhold til den politimæssige efterforskning og en eventuel retssag om overgreb, skal det bemærkes, at politiet har behov for beviser.

Beviser i disse sager er mærker og lign. efter slag. Disse skal bevises via billeder og/eller undersøgelse hos praktiserende læge. Børns udsagn om overgreb vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag men anses som indicier af retssystemet.

Det er derfor vigtigt, at der af anmeldelsen til politiet eller underretning til Børn-og ungeafdelingen fremgår, hvilke vidner der har set eller er bekendt med overgrebene samt, at der er taget billeder af mærker på børnene, der kan stamme fra overgrebet.

HUSK ALTID AT FÅ DATO PÅ UNDERRETNINGEN!

Medarbejder – **Konkret viden**

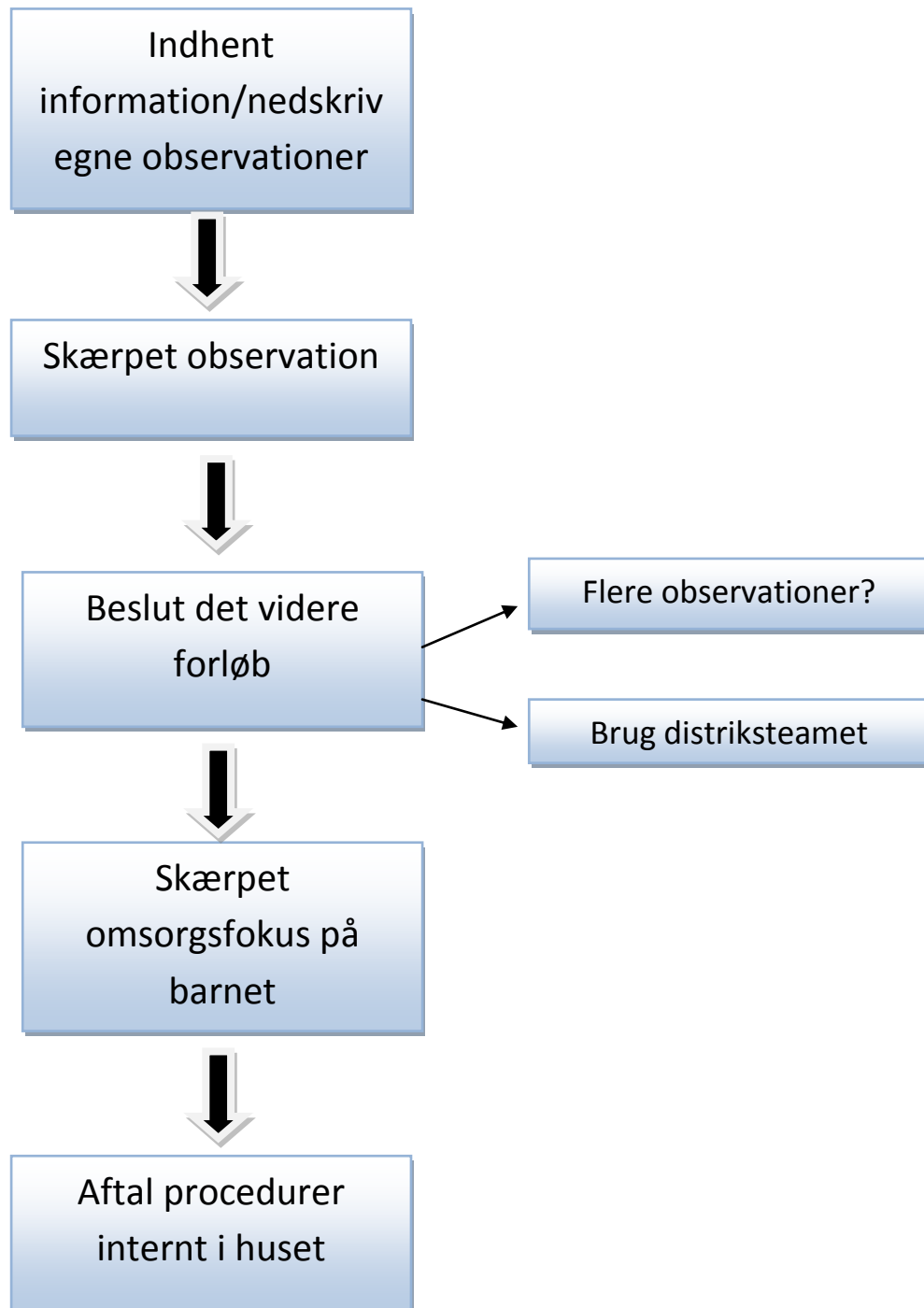
Leder - **bekymring**

For ledere der har en oplevelse af, at et barn/en ung ikke trives og noget er galt, vil fremgangsmåde være:

(Dette gælder henvendelse fra både medarbejder, forældre o.a.)

1. Indhent information fra medarbejdere eller nedskriv egne observationer.
2. Skærpet observation af barnet/den unge i en tidsbestemt periode, herunder nedskrivning af observation med tid, sted og klokkeslæt.
3. Beslut det videre forløb, f.eks.
  - flere observationer, hvis du stadigvæk er usikker
  - Søg sparring i distriktsteam/konsultativ bistand hos PPR
  - Er du blevet afklaret om der er tale om en egentlig mistanke? I givet fald gå videre til Leder – mistanke her i mappen.
4. Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)
5. Aftal med personalet, hvordan forældrene inddrages og/eller informeres

Leder - **Bekymring**

Leder – **mistanke**

For ledere der har en mistanke om, at et barn/en ung kan have været udsat for grænseoverskridende handlinger af seksuel karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, vil fremgangsmåde være:

1. Nedskriv/formuler mistanken på baggrund af *konkrete observationer(signaler)*, *barnets eget udsagn* eller *oplysninger man har fået på anden vis* med tid, sted og klokkeslæt.

2. Ved tvivl om det du ser og behov for refleksion kontakt:

- SISO Hotline tlf.: **20 77 11 20**
- Børne- og ungeafdelingen tlf.: **64 82 81 50**
- Psykologerne ved PPR tlf.: **64 82 82 02**

3. Hvis din mistanke bliver bestyrket, så

- Overvej hvordan du vil inddrage personalegruppen med hensyn til information og behov for at vende situationen
- Overvej hvordan forældrene inddrages og/eller informeres
- Udarbejd underretning til børne- og ungeafdelingens sagsbehandler

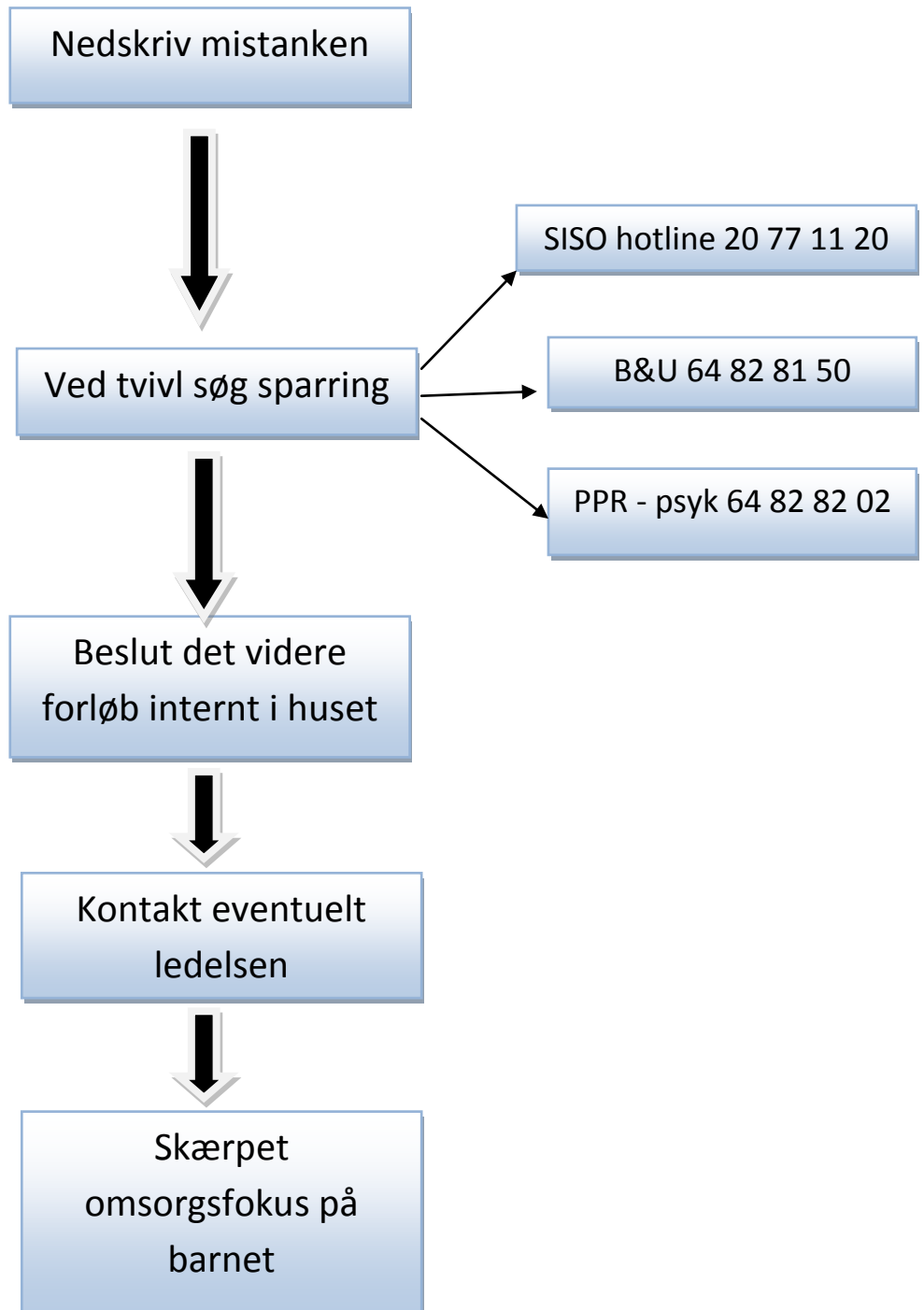
4. **Husk at hvis mistanken retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres om mistanken/underretningen.**

5. I særligt alvorlige tilfælde kontaktes fagchefen på området og drøft/informer om situationen:

- Skole-og dagtilbudschef **64 82 81 71**

6. Aftal med personalet hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus med hensyn til hvem gør hvad, hvornår)

Leder - **mistanke**

Leder – konkret viden selv set

For ledere der har konkret viden om, at et barn/en ung er udsat for konkrete grænseoverskridende handlinger af seksuelt karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, vil fremgangsmåden være afhængig af, hvor den konkrete viden kommer fra:

Du har selv som leder set overgrebet /barnet har selv fortalt det

1. Nedskriv den konkrete situation med dine egne ord:

- Tid - sted – klokkeslæt, hvorfor var du der, hvor du var?
- Hvilken situation så/hørte du faktisk?
  - Beskriv hvilken situation det var – f.eks. hvem var til stede
  - Skriv ordret ned hvad barnet/den unge siger
- Hvor var barnet, hvor var du?
- Hvad skete der videre?(f.eks. reaktioner på at barnet så dig, f.eks. reaktioner på hvad du sagde....og hvad sagde du faktisk?).
- Hvilke signaler viser barnet?

Du skal også skrive ned helt ordret, hvilke spørgsmål, du har stillet barnet af hensyn til politiets efterforskning. Så har du din første nedskrivning af situationen. Den kan du få brug for, hvis situationen udvikler sig eller hvis der opstår andre episoder senere.

2. Henvend dig straks til

- Skole- og dagtilbudschef tlf.: 64 82 81 71
- Aftal hvem der underretter de sociale myndigheder, som i Nordfyns kommune er Børne- og Ungeafdelingen tlf.: 64 82 81 50
- Aftal om der umiddelbart er grundlag for en politi-anmeldelse, og hvem der anmelder (Ved anmeldelse til politiet skal Børne- og Ungeafdelingen i Nordfynskommune orienteres på tlf. 64 82 81 50).
- Aftal den videre procedure internt i huset:
  - Hvem der informerer forældrene, medarbejdere og andre om situationen
  - Husk at hvis den konkrete viden retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres.
  - Aftal om hvem der taler med barnet/den unge, hvis barnet/den unge kommer hos jer i morgen.

- Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)

3. Hvis det ikke er muligt at træffe en relevant leder, så kontakt politiet

- For Nordfyns kommune er det via politiet man kommer i kontakt med den sociale døgnvagt.
- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du skal anmelde en sag til politiet, kan du kontakte politiet for en drøftelse på tlf.: 114 eller 66 14 14 48. Du får herved fat i omstillingen, hvor du skal bede om kontakt til personligfarlig kriminalitet eller Lokalpoliti Odense, Voldsektion.

Ved underretning til Børn-og ungeafdelingen eller anmeldelse til politiet: I forhold til den politimæssige efterforskning og en eventuel retssag om overgreb, skal det bemærkes, at politiet har behov for beviser.

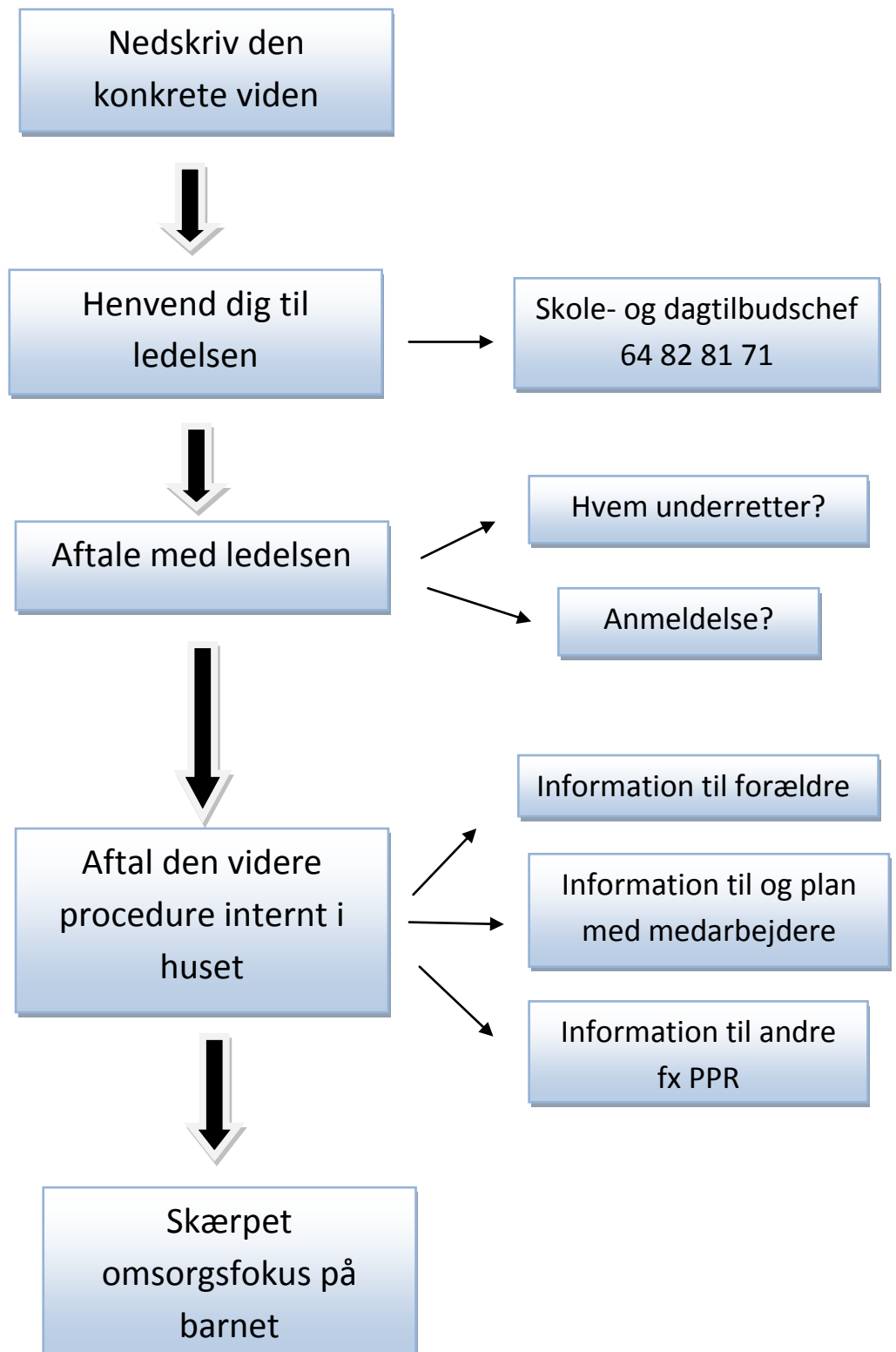
Beviser i disse sager er mærker og lign. efter slag. Disse skal bevises via billeder og/eller undersøgelse hos praktiserende læge. Børns udsagn om overgreb vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag men anses som indicier af retssystemet.

Det er derfor vigtigt, at der af anmeldelsen til politiet eller underretning til Børn-og ungeafdelingen fremgår, hvilke vidner der har set eller er bekendt med overgrebene samt, at der er taget billeder af mærker på børnene, der kan stamme fra overgrebet.

HUSK ALTID AT FÅ DATO PÅ UNDERRETNINGEN!

Leder – Konkret viden selv set

Du har selv som leder set overgrebet/barnet har selvfortalt det:

Leder – konkret viden egen oplevelse

For ledere der har konkret viden om, at et barn/en ung er udsat for konkrete grænseoverskridende handlinger af seksuel karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, vil fremgangsmåden være afhængig af, hvor den konkrete viden kommer fra:

En medarbejder henvender sig til dig på baggrund af a) egen oplevelse eller b) information fra andre.

1 a) Bed medarbejderen om med egne ord at nedskrive sin **egen oplevelse**:

- Tid - sted – klokkeslæt, hvorfor var du der, hvor du var?
- Hvilken situation så/hørte du faktisk?
  - Beskriv hvilken situation det var – f.eks. hvem var til stede
  - Skriv ordret ned hvad barnet/den unge siger
- Hvor var barnet, hvor var du?
- Hvad skete der videre?(f.eks. reaktioner på at barnet så dig, f.eks. reaktioner på hvad du sagde... og hvad sagde du faktisk?).
- Hvilke signaler viser barnet?

Du skal også bede medarbejderen skrive ordret ned, hvilke spørgsmål, man har stillet til barnet af hensyn til politiets efterforskning.

Eller

1 b) Bed medarbejderen om med egne ord at nedskrive den information vedkommende har fået **fra andre**:

- Tid – Sted – klokkeslæt, hvem har henvendt sig?
- Skriv ordret ned hvad der bliver sagt
- Hjælp medarbejderen ved at spørge ind til den bestemte episode, hvor informationen gives og til indholdet (facts!)

2. Forhold dig til om du evt. skal spørge andre medarbejders oplevelser/tanker i forhold til den konkrete viden (dvs. indhent evt. mere viden i medarbejdergruppen).

3. Husk at hvis den konkrete viden retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres.

4. Husk at hvis den ene forælder anklager den anden for vold eller overgreb mod barnet/den unge, så vær opmærksom på at I ikke kommer til at tage parti i en skilsmisse osv.

5. Henvend dig straks til

- Skole-og dagtilbudschef tlf. 64 82 81 71
- Aftal hvem der underretter de sociale myndigheder, som i Nordfyns kommune er Børne- og Ungeafdelingen tlf.: 64 82 81 50
- Aftal om der umiddelbart er grundlag for en politi-anmeldelse, og hvem der anmelder. Ved anmeldelse til politiet skal Børne- og Ungeafdelingen i Nordfyns kommune orienteres på tlf.: 64 82 81 50.
- Aftal den videre procedure internt i huset
  - Hvem der informerer forældrene, medarbejdere og andre om situationen
  - **Husk at hvis den konkrete viden retter sig mod en af forældrene, må forældrene ikke orienteres.**
  - Aftal om hvem der taler med barnet/den unge, hvis barnet/den unge kommer hos jer i morgen.
  - Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)

6. Hvis det ikke er muligt at træffe en relevant leder, så kontakt politiet:

- For Nordfyns kommune er det via politiet man kommer i kontakt med den sociale døgnvagt.
- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du skal anmelde en sag til politiet, kan du kontakte politiet for en drøftelse på tlf.: 114 eller 66 14 14 48. Du får herved fat i omstillingen, hvor du skal bede om kontakt til personligfarlig kriminalitet eller voldssektionen.

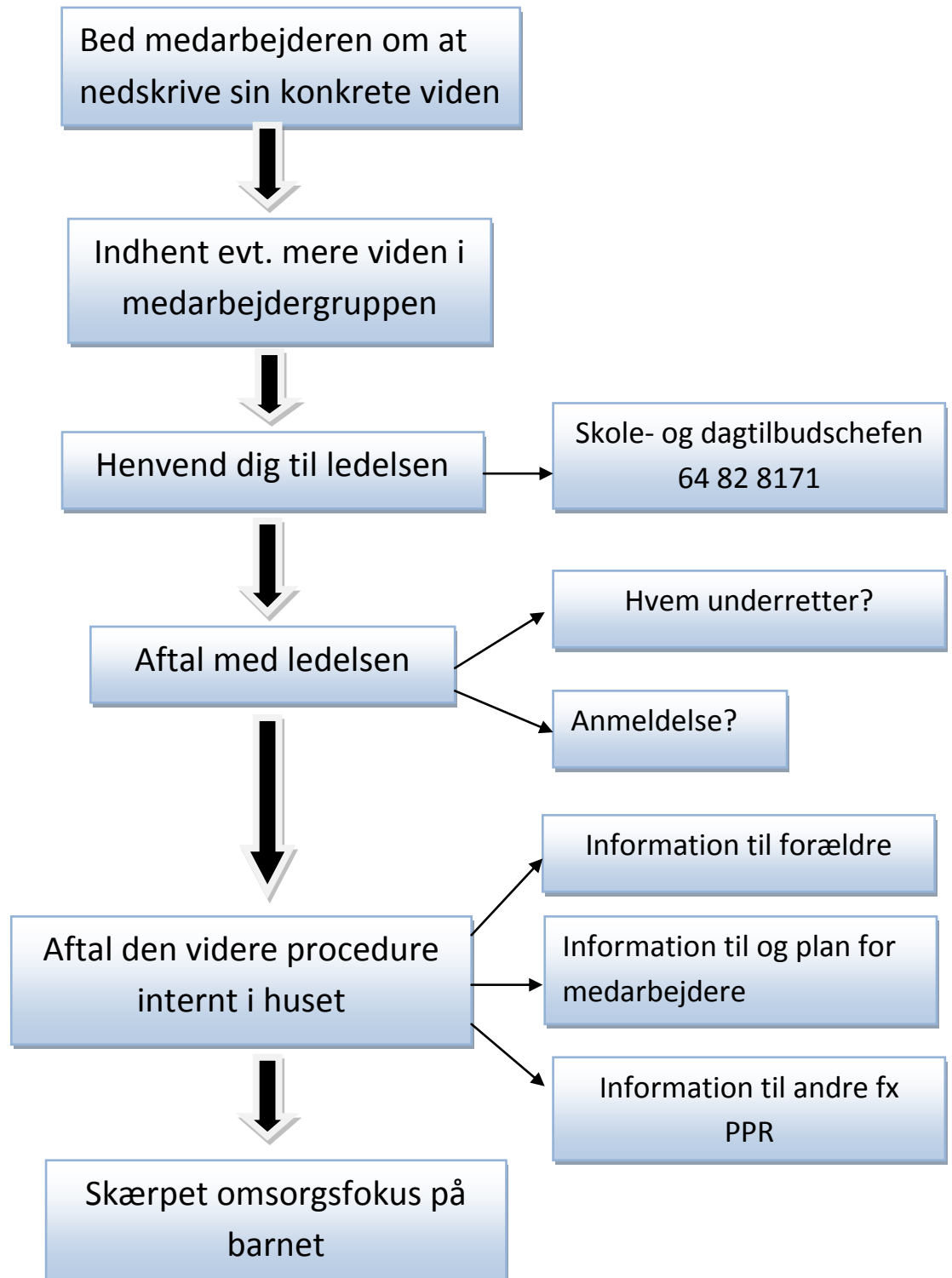
Ved underretning til Børn-og Ungeafdelingen eller anmeldelse til politiet: I forhold til den politimæssige efterforskning og en eventuel retssag om overgreb, skal det bemærkes, at politiet har behov for beviser. Beviser i disse sager er mærker og lign. efter slag. Disse skal bevises via billeder og/eller undersøgelse hos praktiserende læge. Børns udsagn om overgreb vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag men anses som indicier af retssystemet.

Det er derfor vigtigt, at der af anmeldelsen til politiet eller underretning til Børn-og ungeafdelingen fremgår, hvilke vidner der har set eller er bekendt med overgrebene samt, at der er taget billeder af mærker på børnene, der kan stamme fra overgrebet. HUSK ALTID AT FÅ **HUSK DATO PÅ UNDERRETNINGEN!**

Leder – konkret viden egen oplevelse

En medarbejder henvender sig til dig på baggrund af a) egen oplevelse eller b) information fra andre

Leder – konkret viden barnet begår overgreb på institutionen

For ledere der har konkret viden om, at et barn/en ung er udsat for konkrete grænseoverskridende handlinger af seksuel karakter fra en voksne eller andet barn/en ung, er der særlige fremgangsmåder, hvis overgrebet begås af et barn/en ung på din institution:

1. Registrering af faktisk viden:

- Nedskriv ordret den konkrete situation med dine egne ord: Har du selv set det? Har en medarbejder hørt/set det? Har et barn set det? Er det barnet selv som fortæller osv.
- Tid - sted – klokkeslæt, hvorfor var du der, hvor du var?
- Hvilken situation så/hørte du faktisk?
- Beskriv hvilken situation det var – f.eks. hvem var til stede
- Skriv ordret ned hvad barnet/den unge siger
- Hvor var barnet, hvor var du?
- Hvad skete der videre?(f.eks. reaktioner på at barnet så dig, f.eks. reaktioner på hvad du sagde... og hvad sagde du faktisk?).
- Hvis det er en anden end dig selv, der har informationerne, så ta´ selv notater undervejs.
- Undersøg om der tidligere har været bekymringer i forhold til seksuelt krænkende adfærd.
- Hvilke signaler udviser barnet/den unge aktuelt

Du skal også skrive ordret ned hvilke spørgsmål, du har stillet til barnet af hensyn til politiets efterforskning.

2. Henvend dig straks til

- Skole- og dagtilbudschef på tlf.: 64 82 81 71
- Aftal hvem der underretter de sociale myndigheder, som i Nordfyns kommune er Børne- og ungeafdelingen tlf.: 64 82 81 50.
- Hvis den der begår overgrebet er under 15 år skal der ikke ske anmeldelse til politiet. Men for Nordfyns kommune er det via politiet (114 eller 66 14 14 48) man kommer i kontakt med den sociale døgnvagt.
- Hvis den der begår overgrebet er over 15 år aftales med ledelsen om der umiddelbart er grundlag for en politianmeldelse, og hvem der anmelder.

- Hvis du er i tvivl om, hvorvidt du skal anmelde en sag til politiet, kan du kontakte politiet for en drøftelse på tlf.: 114 eller 66 14 14 48. Du får herved fat i omstillingen, hvor du skal bede om kontakt til personligfarlig kriminalitet eller Lokalpoliti Odense, Voldsektion.

3. Aftal den videre procedure internt i huset i forhold til det barn/den unge som har begået overgreb:

- Hvem der informerer forældrene, medarbejdere og andre om situationen
- Aftal om hvem der taler med barnet/den unge, hvis barnet/den unge kommer hos jer i morgen.
- Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)
- Aftal med dagtilbudsafdelingen og Børne- og ungeafdelingen for drøftelse af hvilke tilbud der skal gives.
- Informer distriktpsychologen – inddrag denne efter behov.

4. Aftal den videre procedure internt i huset i forhold til det barn/den unge som har været udsat for overgreb:

- Hvem der informerer forældrene, medarbejdere og andre om situationen
- Aftal om hvem der taler med barnet/den unge, hvis barnet/den unge kommer hos jer i morgen.
- Aftal hvordan barnet/den unge støttes her og nu (skærpet omsorgsfokus hvem gør hvad, hvornår og hvordan)
- Aftal med dagtilbudsafdelingen og Børne- og ungeafdelingen for drøftelse af hvilke tilbud der skal gives.
- Informer distriktpsychologen – inddrag denne efter behov.

5. Aftal information til de øvrige forældre i institutionen:

- Hvis der er flere episoder i institutionen, skal der afholdes forældremøde. Afklar med ledelsen hvor stor en forældregruppe som skal inviteres. Aftal desuden:
- om ledelsen/distriktpsychologen o.a. skal deltage i mødet
- hvilken generel viden, der skal gøres tilgængelig på mødet
- hvem gør hvad på mødet – fordeling af roller
- hvordan reaktioner fra forældre kan tackles
- hvordan dagligdagen kan se ud dagen efter mødet, herunder hvordan I taler om børnene/de unge om situationen.

- Hvis ledelsen ikke deltager på mødet, så informeres denne næste dag om mødets forløb, ligesom de videre tiltag besluttet.

6. Har du eller medarbejderen behov for at tale med nogen om den aktuelle situation, så kan du:

- Kontakte SISO-hotline tlf.: 20 77 11 20
- Eller benyt jeres sædvanlige supervisor
- Vær opmærksom på, at overgreb mod børn/unge er provokerende at forholde sig til også for uddannede voksne. Tal med nogen!

7. Hvis du tænker som leder at der er behov for at ændre i institutionens pædagogiske praksis som følge af situationen, så kan du inddrage distriktpsychologen og/eller egen ledelse.

Ved underretning til Børn-og ungeafdelingen eller anmeldelse til politiet: I forhold til den politimæssige efterforskning og en eventuel retssag om overgreb, skal det bemærkes, at politiet har behov for beviser.

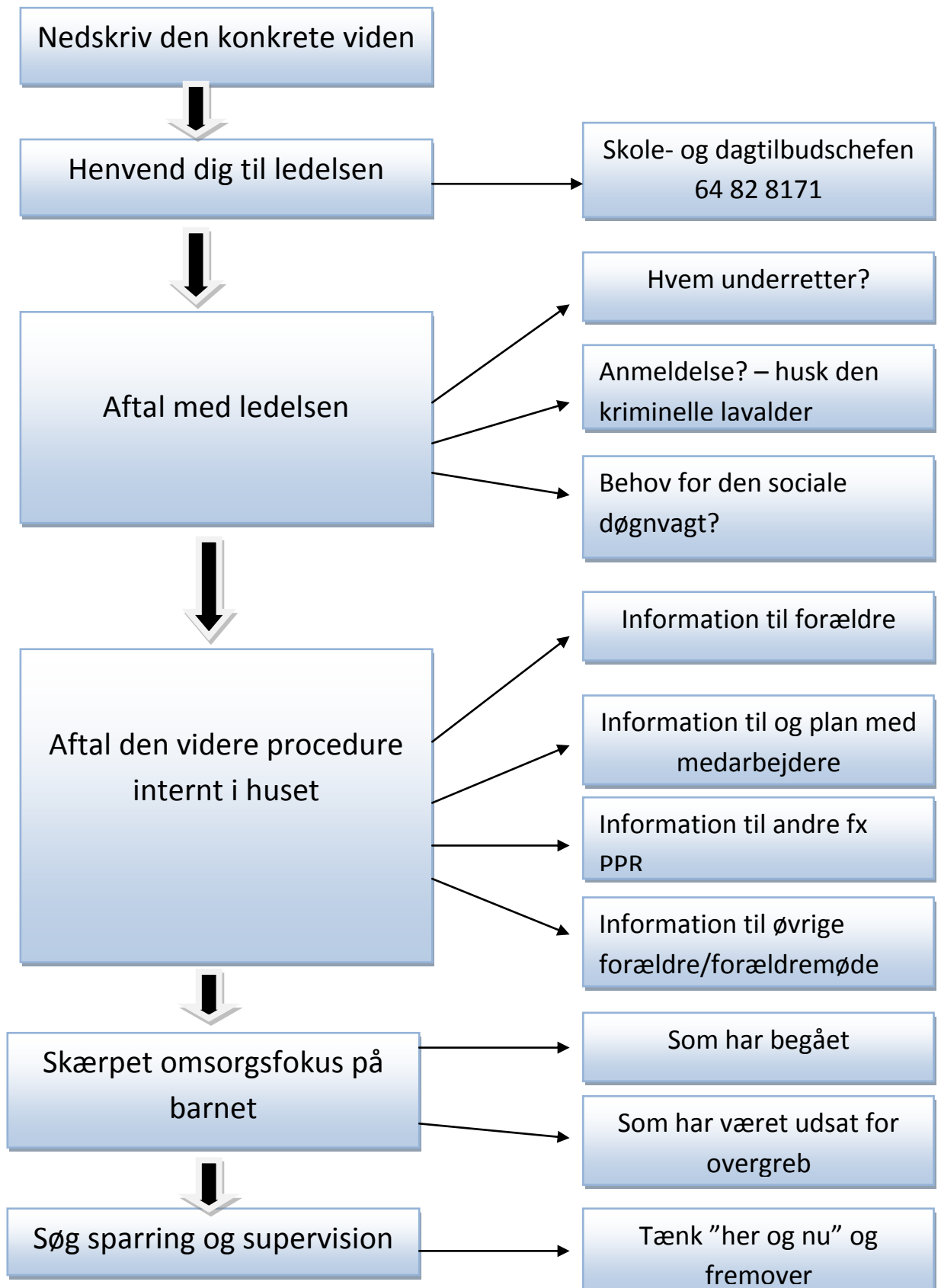
Beviser i disse sager er mærker og lign. efter slag. Disse skal bevises via billeder og/eller undersøgelse hos praktiserende læge. Børns udsagn om overgreb vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag men anses som indicier af retssystemet.

Det er derfor vigtigt, at der af anmeldelsen til politiet eller underretning til Børn-og ungeafdelingen fremgår, hvilke vidner der har set eller er bekendt med overgrebene samt, at der er taget billeder af mærker på børnene, der kan stamme fra overgrebet.

HUSK ALTID AT FÅ DATO PÅ UNDERRETNINGEN!

Leder – konkret viden barnet begår overgreb på institutionen

Overgrebet begås af et barn/en ung på din institution

Mistanke og konkret viden - **mod en ansat**

Skulle der opstå mistanke eller konkret viden om, at en ansat har udsat et barn i dag- eller skoletilbud for seksuelle overgreb, gøres følgende:

Lederen af skole/dagtilbudet refererer sagen (gerne telefonisk) til chefen for den pågældende afdeling og i dennes fravær til souschefen. Sagen drøftes, og det afklares:

- hvordan hændelsen kan karakteriseres,
- hvilke handlinger, der bør foretages,
- hvem, der gør hvad og hvornår.

Der kan f.eks. være tale om:

- Den mistænkte fritages fra sin stilling (foranlediges via den respektive afdeling/juridisk kontor)
- Information af få eller alle ansatte
- Afholdelse af forældremøde
- Afholde møde med Børne- og ungechefen.
- At beslutte en iagttagelsesperiode med aftale om dato for ny kontrakt
- Orientering af skole-/institutionsbestyrelsen v. bestyrelsens formand
- Pressehåndtering

Det besluttet sammen med chefen, hvordan det videre forløb skal forvaltes.

Hvis der er tale om begrundet mistanke eller konkret viden om overgreb, bør forældrene opfordres til at melde overgrebet til politiet. Hvis de ikke ønsker at gøre det, gør Børne- og ungeafdelingen det.

Ved underretning til Børn- og ungeafdelingen eller anmeldelse til politiet: I forhold til den politimæssige efterforskning og en eventuel retssag om overgreb, skal det bemærkes, at politiet har behov for beviser.

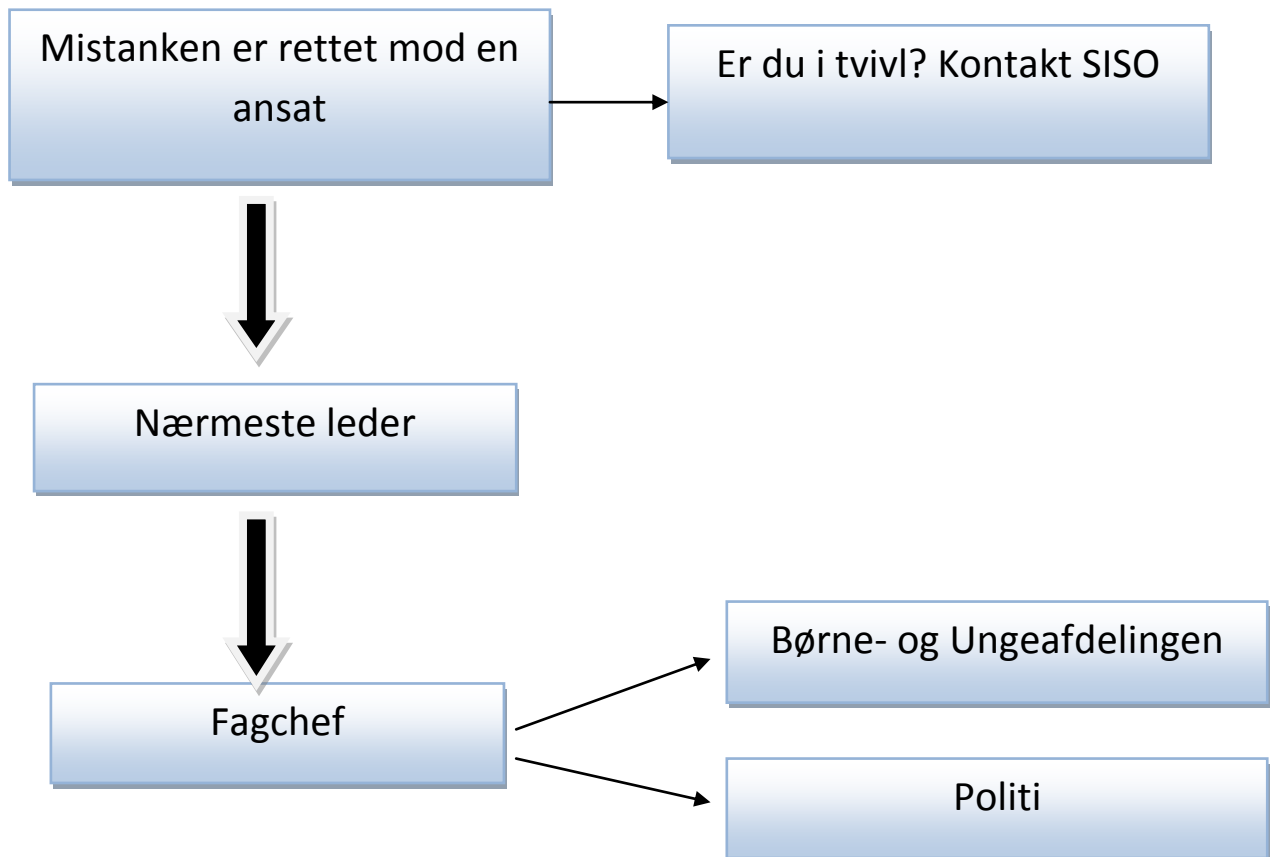
Beviser i disse sager er mærker og lign. efter slag. Disse skal bevises via billeder og/eller undersøgelse hos praktiserende læge. Børns udsagn om overgreb vil som udgangspunkt ikke kunne stå alene som bevis i en retssag men anses som indicier af retssystemet.

Det er derfor vigtigt, at der af anmeldelsen til politiet eller underretning til Børn-og ungeafdelingen fremgår, hvilke vidner der har set eller er bekendt med overgrebene samt, at der er taget billeder af mærker på børnene, der kan stamme fra overgrebet.

HUSK ALTID AT FÅ DATO PÅ UNDERRETNINGEN!

Telefonliste: Skole-og dagtilbudschef 64 82 81 71

Mistanke og konkret viden – **mod en ansat**

Skærpet underretningspligt, tavshedspligt og værdispringsreglen

Skærpet underretningspligt

Hvis du har mistanke om, at et barns mistrivsel kan skyldes seksuelt overgreb, skal du underrette kommunens socialforvaltning. Alle offentlige ansatte på børn- og ungeområdet har skærpet underretningspligt. Ifølge Serviceloven skal du underrette kommunen, hvis du får kendskab til forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte.

Underretningspligten er personlig. Det betyder, at du har pligt til at lave en underretning, også selv om din leder ikke er enig i din vurdering eller bekymring. Formålet med underretningen er at sikre hurtig hjælp til barnet og familien, hvis der er behov for det. Underretningen dokumenterer faktiske forhold og er et arbejdsredskab i sagsbehandlingsprocessen.

Når sagen er indberettet til kommunen, er den ude af dine hænder. Som underretter bliver du sjældent involveret i og informeret om sagens videre gang, og du kan ikke kræve at få oplysninger om sagen.

Reglerne om underretningspligt og skærpet underretningspligt fremgår af Servicelovens § 153 og 154.

Læs mere på www.forebygovergreb.dk under "Reager på mistanke". Her finder du også et underretningsskema.

Tavshedspligt

Fagpersoner er underlagt særlige regler om tavshedspligt. Tavshedspligt betyder ikke, at man har pligt til at være tavs – men at man skal have tilladelse til at tale. Ifølge Forvaltningslovens § 27 har enhver, der virker eller har virket i offentlig tjeneste eller hverv, tavshedspligt med hensyn til fortrolige oplysninger. Det gælder fx væsentlige sociale problemer, helbredsforhold, misbrug, seksuelle forhold, strafbare forhold, religiøse, politiske og foreningsmæssige forhold.

Værdispringsreglen – videregivelse af oplysninger

Som fagperson er du underlagt tavshedspligt, men i særlige tilfælde har du ifølge Forvaltningslovens § 28, stk. 2 mulighed for at bryde tavshedspligten. Dette kaldes "værdispringsreglen". Værdispringsreglen træder i kraft, når videregivelsen af oplysninger overstiger hensynet til de interesser, der begrundes hemmeligholdelsen, herunder hensynet til den, oplysningerne angår.

I vejledning om tavshedspligt af 2006 nr. 86 punkt 7 beskrives værdispringsreglen således:

”Denne undtagelse har fået betegnelsen ”værdispringsreglen”, fordi der skal foretages en afvejning af på den ene side den interesse, som den oplysningen vedrører har i, at oplysningen hemmeligholdes, og på den anden side karakteren og betydningen af de private eller offentlige interesser, der kan begrunde, at oplysningen videregives til en anden forvaltningsmyndighed.”

Undtagelser, hvor det kan tillades at omtale en persons private liv:

- Hvis der er samtykke
- Hvis der er forhold, der giver lovhjemmel til at bryde tavshedspligten (fx underretningspligten for børn og unge)

Guidelines til forældre og medarbejdere i forhold til børns seksualitet

På Sletten skole, herunder børnehaven Skovtroldene, mener vi, at man skal acceptere og anerkende børns seksualitet. Det hører med til deres normale udvikling at udforske den. Børn har i dag lettere adgang til medier, hvor de langt oftere end tidligere ser og hører ting af seksuel karakter, som de udviklingsmæssigt ikke er i stand til at forstå. Når vi kan se, at nogle børn kommer til at gå lidt for vidt, eller de får nogle input udefra skal vi voksne være grænsernes vogter.

Nedenstående guidelines er taget fra psykolog **Claus K. Jacobsens** oplæg på Sletten skole.

Seksuel leg er forsvarlig og i orden hvis:

- Leg og adfærd bygger på **nysgerrighed**
- Legen foregår mellem **jævnbyrdige børn** – oftest jævnaldrende og nære venner.
- Legen er **frivillig** og **gensidig** – hvis et barn siger fra stopper legen.
- Interessen er afbalanceret i forhold til andre aktiviteter – ofte vil legen kun være interessant i en periode.
- Adfærden omkring legen er spontan og **legende** og børnene ikke er pågående over for hinanden.
- Hvor børnene ikke oplever følelse af skam, vrede og angst
- Børnene holder (midlertidig) op med legen, hvis de bliver bedt om det af en voksen

Almindelig seksuel adfærd hos førskolebørn 3-7 år

- Kan eksperimentere med kønsidentiteten, drenge vil gerne være piger og omvendt
- Kysser/holder i hånd
- Kan være tiltrukket af/frastødt af det modsatte køn
- Leger rollelege med seksuelt indhold (doktorlege, bollelege osv.)
- Stimulerer sig selv ved at røre ved kønsorganerne eller ved at gide sig mod møbler m.m.
- Undersøger, kikker på, og piller ved sin egen og andres kroppe
- Viser sig frem for voksne og hinanden bliver bevidste om, at numselege er private
- Bruger frække ord/fortæller vittigheder og forstår at emnet er spændende
- Kan finde på at udfordre eller lokke andre børn til f.eks. At vise kønnet frem
- Kan prøve at putte ting ind i egne eller andres åbninger

Almindelig seksuel adfærd hos skolebørn 6-10 år

- Fra skolealderen bliver børnene mere tilbøjelige til at skjule de seksuelle aktiviteter pga. blufærdigheden. De bliver fx. mere private omkring toiletbesøg og tøjskifte.
- Leger alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende – kysse-pille-lege med begge køn.
- Onanerer skjult for de voksne eller to børn sammen i enerum
- Siger frække ord
- Klæder sig ud som det modsatte køn
- Spørg om kønsdele, bryster, samleje og om hvordan børn bliver til
- Blotter sig i leg for at "vise sig/være sej"
- Børnene udlever de seksuelle lege med nogen, de typisk kender godt som nære venner, papsøskende eller fætter/kusine

Almindelig seksuel adfærd hos skolebørn 11-14 år

- Udviser alderssvarende optagethed af seksualitet
- Leger alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende
- Onanerer skjult for de voksne – måske flere sammen

- Er levende interesseret i de tekniske forhold omkring sex, forplantning mv.
- Elsker at sige frække ord
- Gør alt hvad det kan for at skjule spirende seksualitet for forældre
- Bryder sig ikke om, at nogen ser på, når det skifter tøj eller er på toilettet
- Surfer på nettet efter sider med seksuelt indhold og viser interesse for porno
- Har stor interesse for både sit eget og det modsatte køn

Seksuel adfærd hos børn, hvor der kræves skærpet opmærksomhed og indgriben

- Seksuelle lege som fører til beklagelse fra andre børn
- Bestikker, truer og tvinger andre børn for at få dem til at deltage i de seksuelle aktiviteter/lege
- Indgår i seksuelle aktiviteter, hvor der er tydeligt forskel i alder, modenhed og intellekt imellem de børn, som indgår.
- Ikke alderssvarende viden om seksualitet, fx fremmelig eller voksenagtigt viden om seksualitet, herunder samlejeteknikker mv.
- Udviser seksuelt grænseoverskridende adfærd frem for andre mere alderssvarende aktiviteter/lege
- Slikke på andre børns kønsorganer eller opfordrer andre børn til at gøre det på sig selv
- Er primus motor i de seksuelle aktiviteter eller taler og tegner emnet konstant
- Forsøg på tilrettevisning virker ikke

Hvad understøtter en sund seksuel udvikling?

- Møde børnene med en fordomsfri og accepterende holdning
- Gå i dialog med børnene
- Besvar børnenes spørgsmål
- Det er i orden at henvise til andre, hvis man ikke vil/kan svare
- Være nysgerrig- spørg indtil hvad børnene ved
- Lade emnet indgå i dagligdagen ligesom alle andre emner
- Tal ikke om egne erfaringer
- Ordbrugen skal passe til børnenes alder.
- Understøt børnene i at sige til og fra
  - Ja-følelser og nej-følelser

- Skæld ikke ud, hvis man opdager, at nogen leger en seksuel leg, da børn nemt vil føle sig skamfuldt.

Ved tvivl og bekymring

- Tal med barnet – spørg ind til emnet
- Tal med hinanden
- Søg mere viden og evt. rådgivning i PPR
- Tal med det pædagogiske personale
- Vær naturlig
- Anvis og afgræns barnet

Hensigten med disse guidelines er at give forældre og medarbejdere på Sletten skole mulighed for at indgå i et aktivt samarbejde omkring børnenes seksualitet.

Rådgivning, behandling, supervision mv.

- Projekt JANUS, telefon 33 69 03 69 (børn/unge der krænker andre børn/unge)
- LEV FRI, telefon 30 68 02 56 (generelt om seksuelle overgreb)
- SISO-Hotline, (anonym) telefonrådgivning 20 77 11 20 (videnscenter for sociale indsatser ved seksuelle overgreb mod børn)

Nyttige hjemmesider:

www.voldtægt.dk

www.projekt-janus.dk

www.siso-boern.dk

Seksuel Chikane: medarbejder – medarbejder

Sletten Skole tolererer ikke sexchikane, idet sexchikane skaber et dårligt arbejdsklima og er meget belastende for dem, det går ud over. Sexchikane er således et arbejdsmiljøproblem, som arbejdspladsen skal løse – det er ikke den chikaneredes eget personlige ansvar at løse problemet.

Det er først og fremmest ledelsens ansvar at sikre et godt og sikkert arbejdsmiljø, hvilket indebærer en handlepligt, hvis ledelsen bliver bekendt med, at der udøves sexchikane. Derudover har alle medarbejdere et ansvar for, at arbejdspladsen fungerer, hvilket indebærer et medmenneskeligt ansvar for at gribe ind, hvis en kollega udsættes for sexchikane.

Endelig skal det understreges, at sexchikane – ud over at være uprofessionelt – er ulovligt.

Hvad er sexchikane?

Der findes ikke en entydig definition af begrebet sexchikane. Sexchikane kan beskrives som seksuelle tilnærmelser uden samtykke, uønsket adfærd af seksuel karakter, mundtlige ytringer eller anden adfærd, der krænker kvinder og mænds værdighed på arbejdspladsen.

Sexchikane omfatter en række seksuelle tilnærmelser såsom:

- Uønsket fysisk kontakt, berøring eller klap
- Uvedkommende hentydninger, vittigheder, kommentarer om udseende og grove mundtlige overfald
- Sjofle og kompromitterende invitationer
- Konfrontation med pornografiske billeder
- Krav om seksuelle ydelser
- Fysiske overgreb

Det skal understreges, at det altid er den chikaneredes egen opfattelse af situationen, der danner udgangspunkt for, om sagen skal undersøges nærmere. Det er derfor vigtigt, at man respekterer hinanden og er bevidst om, at folks individuelle grænser kan være forskellige. Gensidig opmærksomhed og bevidsthed herom kan forebygge misforståelser.

Sådan forebygger du sexchikane som medarbejder

Sig klart og tydeligt fra over for de handlinger, som du ikke bryder dig om. Sexchikane bliver ofte ikke bremset, fordi det i starten kan være svært at skelne mellem komplimenter, gemytlige berøringer o.l. og chikanerende handlinger. Sexchikane starter kun sjældent lige på og hårdt. Men den mest effektive strategi er at sige fra prompte, selv om det kræver mod og styrke.

Den strategi, de fleste vælger: afværgelse og undgåelse virker sjældent på en anmassende mand. At prøve at formilde chikanøren ved hjælp af kvindelig omsorg er det værste, man kan gøre: en chikanerende mand vil derimod opfatte det som opmuntring. Du bør under ingen omstændigheder give efter for chikanørens ønsker.

Søg hjælp, hvis chikanen fortsætter. Hos kolleger, tillidsvalgte og/eller ledelse.

Sådan forebygger du sexchikane som kollega

Respekter hvis din kollega siger fra over for dine eller andres handlinger. Også selv om du selv synes, de er uskyldige eller bare for sjov.

Hvis du bliver vidne til sexchikane, skal du ikke "dukke dig" men sige tydeligt fra og støtte den, det går ud over. Din kollegiale opbakning er meget væsentlig både for sagens forløb og for den enkelte kvinde.

Sådan forebygger du sexchikane som tillids- og sikkerhedsrepræsentant eller medlem af MED-udvalg

Du skal reagere hurtigt og kontant ved mistanke om sexchikane. Det vigtigste er at hjælpe den ramte. Vær opmærksom på, at sexchikane kan være den bagvedliggende årsag, hvis en kollega opfører sig underligt, ofte melder sig syg eller siger op/bliver fyret.

Det er bedst, hvis problemet kan klares med en samtale med chikanøren eller ledelsen.

Men hvis det er nødvendigt, skal du være med til at bygge en sag op. Dvs. kortlæg tid, sted og art af chikane. Find eventuelle vidner. Søg støtte hos fagforeningens ressourcepersoner.

Sådan forebygger du sexchikane som leder

Tag det som leder altid alvorligt, hvis en ansat føler sig dårligt behandlet eller chikaneret og vælger at fortælle om det.

Ledelsen bør udtrykke klare holdninger, der tager afstand til sexchikane. Den bedste måde er ved at kombinere information og diskussion i personalegruppen.

Reaktioner

En ansat, der udsættes for sexchikane kan reagere på forskellige måder. Der kan forekomme kropslige reaktioner såsom hovedpine og kvalme, psykiske reaktioner såsom følelse af usikkerhed, anspændthed og koncentrationsproblemer samt adfærdsmæssige reaktioner såsom nedsat arbejdsevne og kortere- eller længerevarende sygdom akt afhængig af grovheden og varigheden af chikanen. Det er vigtigt, at alle ansatte på Sletten Skole er opmærksomme på sådanne signaler, der kan indikere, at en medarbejder bliver udsat for chikane, således at den pågældende kan få hjælp hurtigst muligt. Jo før sexchikane bliver stoppet, desto lettere kommer den chikanerede over det.

Håndtering af sexchikane

Hvis man føler sig udsat for sexchikane, er det vigtigt at sige fra så klart og tydeligt som muligt. Fortsætter chikanen, kan den chikanerede vælge at henvende sig til tillidsrepræsentanten eller ledelsen på Sletten Skole. Tillidsrepræsentanten/ledelsen drøfter herefter straks problemet med begge parter og henstiller til chikanøren at stoppe. Hvis den chikanerede ønsker det, kan der arrangeres et møde mellem de to parter. Fortsætter chikanen på trods af den uformelle advarsel, afgives straks en skriftlig advarsel.

Er en medarbejder i tvivl om, hvorvidt der er tale om egentlig sexchikane, kan vedkommende vælge at henvende sig til en kollega, inden der tages kontakt til tillidsrepræsentanten/ledelsen. Ønsker den chikanerede herefter at gå videre med sagen, kan den chikanerede eventuelt bede kollegaen om på den chikaneredes vegne at tage kontakt til tillidsrepræsentanten/ledelsen.

Der er ingen tvivl om, at sexchikane kan betragtes som en misligholdelse af ansættelsesforholdet, og at chikanøren kan opsiges fra sin stilling med den begrundelse. I særligt grove sager vil chikanøren efter omstændighederne tillige kunne bortvises.